

Abstrakt

Otázka zda využívat ve výchově a vzdělávání dětí kolektivních trestů je stále aktuální. Pakliže se proviní jedno dítě, například poškozením nějakého předmětu, nepřizná se a autorita nepřijde na to, kdo to zavinil, je lépe nepotrestat nikoho a nebo celou skupinu, tedy s spolu s viníkem i nevinné? V zákonech naší společnosti platí, že nelze potrestat nikoho, komu není prokázána vina, ovšem na výchovu dětí se toto nevztahuje, v rodinách i ve školách se často ke kolektivním trestům přistupuje. Je to věc názoru a roli také hrají okolnosti každého konkrétního provinění, jaký trest je vhodný a jaký je spravedlivý, což nemusí být jedno a to samé. Ovšem jak na tyto tresty pohlížíjí děti samotné a co to vypovídá o vývoji jejich morálního uvažování? Jak děti školního věku hodnotí kolektivní tresty a jaké je jejich vnímání kolektivní odpovědnosti? Na to se ptal Jean Piaget ve svém výzkumu kolektivní odpovědnosti v morálním uvažování školních dětí.

Předpokládal, že jejich vnímání kolektivní odpovědnosti by se mohlo podobat vnímání „primitivních“ společností, kdy na prvním místě stojí přesvědčení, že trest musí přijít za každou cenu, aby očistil společnost pošpiněnou proviněním a nezáleží příliš na tom, na koho trest dopadne. Tento předpoklad se mu však nepotvrdil, ačkoli děti, kterých se dotazoval, se nacházely v různých fázích vývoje morálního usuzování, uvažování žádného z nich nelze přirovnat k uvažování „primitivního“ člověka. Avšak Piaget narazil na jiné vývojové výzvy, před kterými děti v tomto věku stojí, a to přechod od preferování trestu, který musí přijít, přestože spolu s viníkem budou zasaženi i nevinní k preferování toho, že nevinní nesmí být trestáni za žádnou cenu a dále přechod od solidarity se skupinou dané zvenčí, vnucené k solidaritě vědomé a dobrovolné.

Piaget získal tyto poznatky díky rozhovorům, ve kterých mu děti sdělovaly své názory a pocity ohledně spravedlnosti či nespravedlnosti kolektivních trestů.

Mým úkolem bylo provést kritickou repliku tohoto Piagetova výzkumu a za použití jeho výzkumných situací vést s dětmi rozhovory na toto téma se snahou doplnit a prohloubit pohled na to, jak děti vnímají problematiku kolektivní odpovědnosti a co z toho můžeme usoudit o vývoji jejich morálního usuzování.